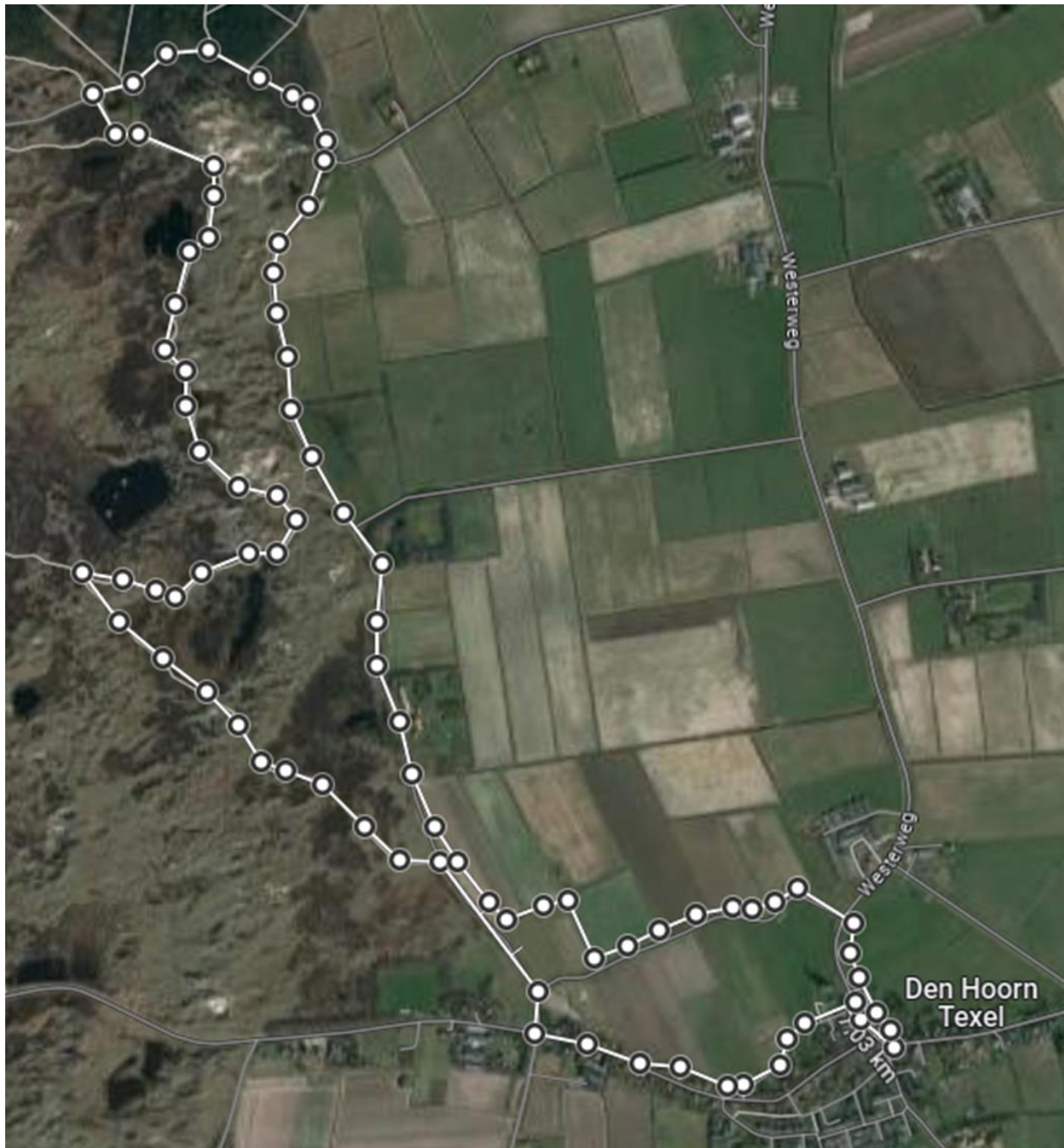

Rondwandeling Waminghe

Afstand van de wandeling	Volledige route 7km. Ingekort ca 4 kilometer
Openstelling	Het gehele jaar
Start en einde	De Naal (bij Goënga)
Beschreven door	De Lieuw / Toelichting Bob Schat
Eerste publicatiedatum	November 2023
Wijzigingsdatum	29-12-2023

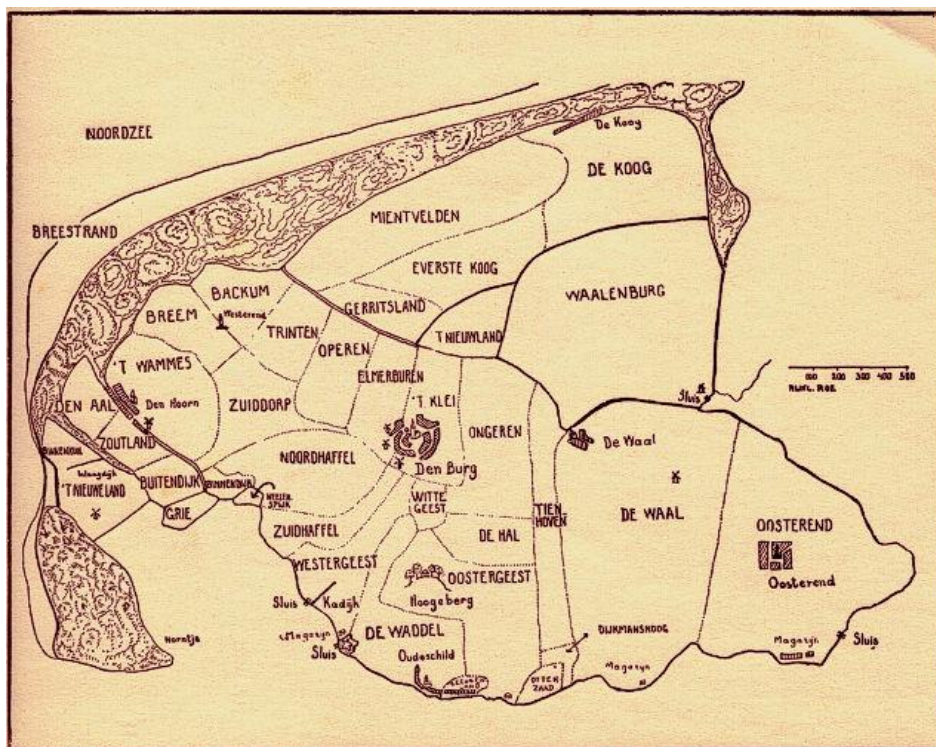

Start

De wandeling begint op de Naal, het dorpspleintje van Den Hoorn voor de winkel van Goënga. In de bankjes op het in 2019 heringerichte dorpsplein staan bankjes die het kerkje van Den Hoorn “citeren”

en zijn ook de fiets-parkeerplekken kenmerkend. Hou de zelfbedieningswinkel aan je rechterhand en loop een klein eindje de Kerkstraat in (typisch Texelse boet aan je linkerhand). Het laatste huis rechts aan de Kerkstraat heet 'het Wambus' en is genoemd naar de polder die aan deze kant van Den Hoorn ligt.

(Op de kaart hieronder¹ heet de polder 't Wammes'). Loop een klein stukje terug en ga dan het "Hoge Achterom" in.

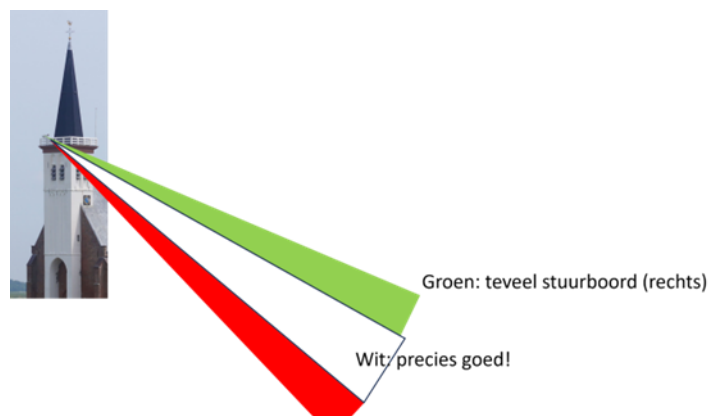

Figuur 1. Poldertjes rond Den Hoorn

Op de Hoge Achterom heb je eerst het Hoornder kerkje aan de rechterhand.

Je kunt het driekleuren-navigatielicht goed zien dat op de trans is gemonteerd. Het kerkje dient al sinds de sloop van de toren van De Westen als bakens voor de zeevaart, en dat is dus al sinds 1859. In de vorige eeuw stond er een bakens met drie witte lichten op de toren. Dit bakens gaf, samen met een "laag licht" in de duinen de route aan door het Schulpengat.

Op 26 november 2008 werden de lampen vervangen door een PEL 6 sectorlicht. Dit is een driekleurenlicht, waarbij een witte kleur aangeeft dat je

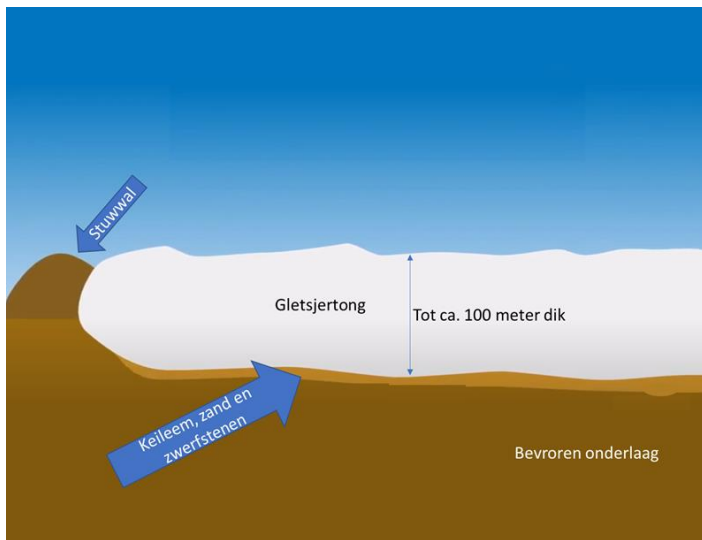
Figuur 2. Het "sectorlicht" op het kerkje van Den Hoorn

¹ Uit: De catalogus van kaarten, betrekking hebbende op de oudere en tegenwoordige gesteldheid van het Hollands Noorderkwartier, zoals tentoongesteld in het Stedelijk Museum te Amsterdam gedurende de maand september 1917, door het Koninklijk Nederlandsch Aardrijkskundig Genootschap. Pag. 116-122

op koers ligt, groen geeft aan dat je te veel naar stuurboord (rechts) zit en rood dat je te veel naar bakboord (links) vaart.

Hoge Achterom

Je ziet hier duidelijk waar de naam vandaan komt als je naar rechts kijkt. Nog iets verder wordt het ook aan de linkerkant duidelijk. Het straatniveau van de Hoge Achterom ligt daar bijna vier meter hoger dan het niveau van de Herenstraat en de Klif. Aan de andere kant van de Herenstraat loopt trouwens ook nog een "Lage Achterom" die weer lager ligt dan Herenstraat.

Figuur 3. Vorming van een stuwwal

Het Hoge Achterom loopt zo ongeveer over het hoogste deel van de keileembult heen die Hoornder Heuvel heet. Deze bult vormde ooit de zuidelijkste punt van Texel en is ontstaan tijdens de voorlaatste ijstijd: de Saale-ijstijd. De tot 100 meter dikke ijslaag schoof toen als een bulldozer keileem, zand en zwerfstenen voor zich uit. Toen het ijs niet verder zuidwaarts ging bleef er een "stuwwal" over die we overal op "oud-Texel" nog herkennen: de Hoornder heuvel waar we nu zijn, de Hoge Berg en de verhogingen waarop de Waal, Oosterend en Oost liggen.

In de tuinen van de huizen (links) zie je nog veel waterputten (welput of regenput). Tot 1956 had Den Hoorn geen waterleiding en was dit dé manier om aan kook- en waswater te komen.

Aan de linkerkant passeer je het Dorpshuis de Waldhoorn (vroeger de lagere school) en daarna het restaurant "bij Jeff" waartegenover sinds twee jaar een moestuin is aangelegd met (ook zilte) groenten voor het restaurant.

Iets voorbij de moestuin groeit er zwartmoeskervel tegen de tuûnwal (over tuinwallen straks meer)

Voorbij de bocht in het weggetje gaat beneden, achter de huizen, de Herenweg over in het Klif. Dit is het oudste bewoonde gedeelte van Den Hoorn, dat vroeger niet zo heette. Op deze plek lag tot die tijd het gehucht 't Clijf onderaan de heuvel. Het oude dorp Den Horn lag zo'n twee kilometer zuidoostelijk aan een inham (ongeveer waar nu de Stolpweg op de Watermolenweg uitkomt). Dat dorp werd in 1398 verwoest door Friese huurlingen ("likedelers") waarop de inwoners zich deels in De Westen en deels bij het reeds bestaande dorp 't Clijf vestigden. Hier namen ze de naam van hun oude dorp (Den Hoorn) mee.

Kijk vooral ook naar rechts, waar je het hoogteverschil goed ziet tussen de Hoornder Heuvel en "de Mars" zoals het laaggelegen land werd genoemd.

We zakken nu af naar het straatniveau van de Klif. Onderaan 't Hoge Achterom is vloedpaal te zien waarop is aangegeven in welk jaar hier nog water stroomde of de duinvoet lag.

Sla onderaan rechtsaf en loop verder over de Klif.

Rommelpot

Op de kruising met de Rommelpot rechtsaf. Hier is aan de rechterkant achter "de Narcis" een kuil te zien waar meestal water in staat. Dit is een voormalige brandput.

REGLEMENT OP DE BRANDKOLKEN

Reglement, den 17 October 1793

Die des Zomers als de Kolken moeten Schoon gemaakt worden, niet op het gestelde Uur present is, Zal voor een Huys verbeuren 6 Stuyvers; Een Weduwe die geen Zoon van 18 Jaaren oud heeft 3 Stuijvers.

Voor een Kamer ofte Schuur, die half Waakgeld betalen 3 Stuijvers.

Des S'Winters als 'er gebeit moet worden; en die als bove niet present is half zo veel als des Zomers, Weduwe, Kamers en Schuuren naar Advenant-

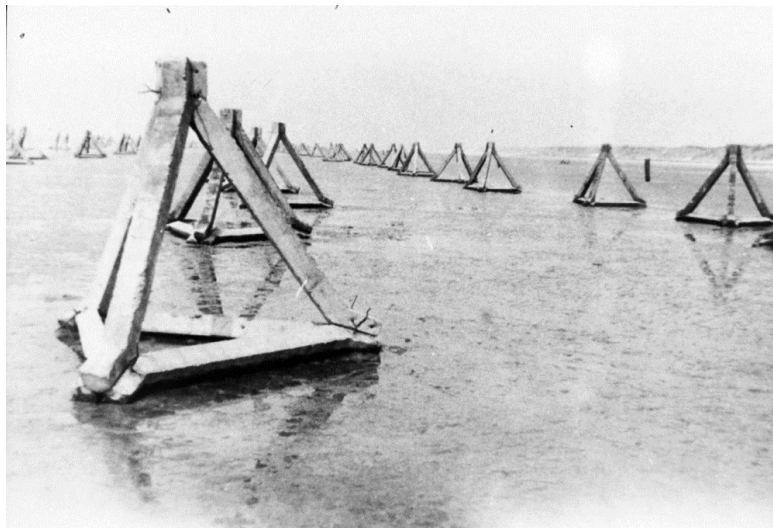
Welke Boetens door Buur Heeren zullen Ontfangen worden.

Accordeerd deeze met deszelfs Origineel Getuige ik Secretaris van Texel

Heden den 17: October 1793

Corn: Maronier

Loop verder over de Rommelpot. Na een paar honderd meter zie je aan de rechterkant een bijzonder soort paaltjes als akkerbegrenzing. Deze betonnen palen zijn een overblijfsel uit WOII. Zes van deze betonnen palen bij elkaar vormden een obstakel dat bedoeld was om landingsinvasies op het strand te bemoeilijken. Er staat er eentje (compleet) aan een inrit vanaf de Pontweg in Den Burg.

Het is heel Texels om materialen zoveel mogelijk te hergebruiken.

Ooit werden ook stukken geraamte van walvissen gebruikt als paal (op Ameland weet ik er nog ééntje 😊).

Bij het bankje linksaf, het hek door en het natuurgebied in.

Pieter Rozenvlak/Bollenkamer

Het Pieter Rozenvlak en de Bollenkamer zijn in Loopje met de Natuur 3 uitgebreid aan de orde geweest, zo ook de Stelling van Den Hoorn. Die beschrijving herhaal ik hier dus niet.

Volg het (smalle) paadje door het duinlandschap en sla op de T-splitsing (met een breder pad) rechtsaf. Je komt nu voorbij de drie geschutsstellingen van de Stelling van Den Hoorn. Passeer deze en na 200 meter kom je bij de brede ingang naar het natuurgebied.

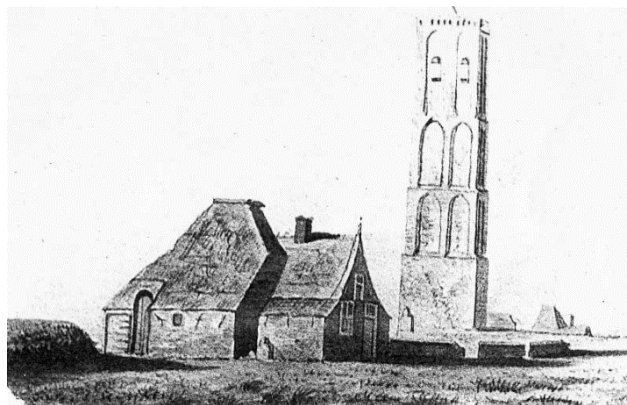
De "echte" Waminghe-route loopt hierlangs en gaat het natuurgebied pas uit bij het Jan Ayeslag. Wij kunnen de route wat inkorten en gaan door het hek naar de Rommelpot.

De afbeelding hieronder, links, is een stukje uit de kaart van Jan van Scorel (1550) waarop De Westen nog te zien is. De figuur rechts is een tekening van Hendrik Tavernier uit 1790, met het Torenhuis en de (vervallen) toren. De heuvel rond de toren is volgens zeggen het oude kerkhof. Dit werd in 1888 verkocht en afgegraven⁴.

Figuur 6. Kaart Jan van Scorel

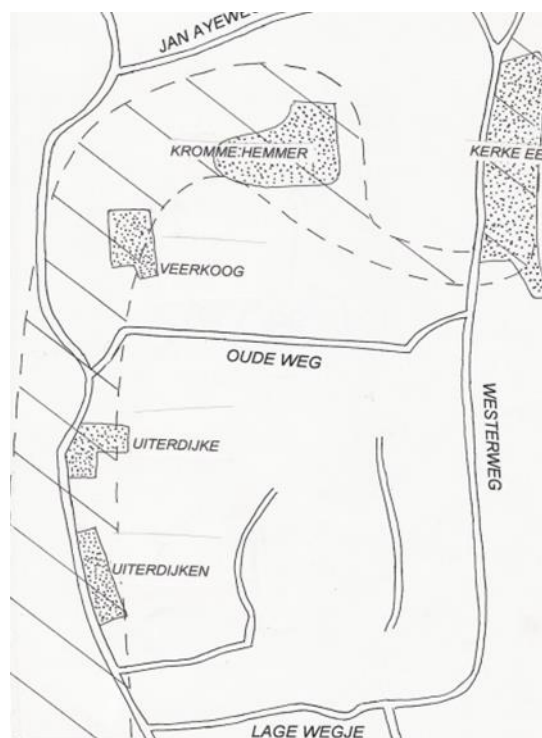

Figuur 5. Toren van de Westen

Rommelpot – Boet van Lap

Steek door naar de Rommelpot (de asfaltweg) en ga daar naar rechts (richting Den Hoorn). Aan je linkerhand zie je grasland dat bijzonder drassig is (je ziet dat oa aan de russen die er groeien). Die nattigheid heeft twee oorzaken:

1. Dit was vroeger het stroomgebied van de Kerke Ee. Een beek/riviertje dat ontsprong bij de Fonteinweg en langs de toren van Waminghe (Wambense ... de Westen) stroomde. De Kerke Ee (op sien Tessels "kerke ie") stroomde westelijk langs de Hoornder heuvel in de richting van het veenmoeras dat later Zuiderzee werd. Vanaf de plek waar we nu staan heb je zicht op een stuk land dat vroeger "Veerkoog" heette. Koog=land achter de dijk (hier een rivierdijkje). Veerkoog – oversteekplaats. Door menselijk ingrijpen en duinvorming (stuivend zand) is van de Kerke Ee nu niet veel meer te zien.
2. Het land ligt aanzienlijk lager dan het (relatief jonge) duingebied ernaast hierdoor stroomt er water naartoe (van hoog naar laag).

⁴ <https://www.irenemaas.nl/pages/Westermient/Westertoren.htm>

Loop de Rommelpot af, tot je bij de Bonte Belevenis bent. Net voorbij de gebouwen is er aan de linkerkant een veldje waar cranberries geteeld worden. De bessen worden verwerkt in Texelse producten van de Bonte Belevenis.

Iets voorbij het cranberry veld zie je aan de linkerkant een vrij brede sloot. Ga hier van de Rommelpot af en volg die sloot in de richting van de schapenboet.

Boet van Lap

Als je vóór deze boet staat (of op het bankje zit) heb je de vier belangrijkste, typisch Texelse, landschapselementen binnen bereik:

1. De schapenboet achter je
2. De kolk voor je. Kolken horen thuis in de hogere (keileem-) gebieden van Texel, zoals bij de Hoge Berg en de Hoornder heuvel
3. De tuûnwallen langs de velden en langs het weggetje. Net zoals kolken typische landschapselementen in de hogere gedeelten van (oud) Texel. Daarnaast werden vroeger in de duinen deze wallen rond de “hokkies” opgeworpen. Maar dan van heideplaggen (ipv grasplaggen zoals hier)
4. Het “peerdepad”. Een verhard middenspoor in een (vroeger onverharde) weg of karrespoor. De verharding voorkwam dat het spoor van de (trek-)paarden steeds dieper onder het maaiveld kwam te liggen.

De boet is ook van binnen te bekijken. De eigenaren hadden ook eerst voorzieningen voor koffie, thee en koek in de boet aangebracht (op zonne-energie). Maar omdat er te vaak dingen gesloopt, gejat of vies achtergelaten werden zijn ze daar helaas mee gestopt. Jammer!

Terug naar de Naal

Loop via het wegje met het peerdepad naar het Lage Wegje. Sla daar linksaf, volg de route aan de linkerkant van de weg (er was/is een wandelpaadje links van de tuunwal). Bij het bankje aan het einde is er uitleg over de “Mars” zoals het gebied heet waarin we lopen sinds het Oude Wegje. Ook wordt uitleg gegeven over de opbouw van de tuûnwallen.

Bij de T-splitsing ga je rechtsaf (Kerkstraat) en zo kom je weer terug op de Naal. Als je je nog afvraagt waar de naam “de Naal” vandaan komt:

Het water dat oorspronkelijk onderlangs de Hoornder heuvel stroomde heette rond 800 na Chr. ter hoogte van (nu) de kruising Rommelpot/Lage Wegje de “Antlida” (oud Fries voor langslpende waterstroom).

Die naam verbasterde naar “Den (souten) Andeel” en dat werd later “de Naal”. Toen het ooit natte gebied werd ingepolderd kreeg die polder ook die naam. Namen als “Naalrand” en “Den Andel” zijn hier allemaal van afgeleid.